

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਬਾਣੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈ

ਸਲੋਕੁ ਮ:੩ ॥

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਬਾਣੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈ ਤਿਸੁ ਜੇਵਡੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ॥

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਅਗਮ ਅਥਾਹੁ ਹੈ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚਾ ਸੋਇ॥

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ 'ਗੂਜਰੀ ਕੀ ਵਾਰ' ਵਿਚ ੧੮ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪਹਿਲਾ ਸਲੋਕ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਕ ੫੧੫ ਤੇ ਦਰਜ ਹੈ।

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ ਕਿ 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ..' ਦੀ ਬਾਣੀ, ਧੁਨੀ, ਭਾਵ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ, 'ਨਿਰੰਕਾਰ' ਦਾ ਹੀ ਧੁਨੀ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਇਹ 'ਵਾਹੁ' ਸ਼ਬਦ ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਸ ਧੁਨੀ ਤਕ ਪੁਜਣ ਦਾ ਸਫ਼ਰ, 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ..', ਭਾਵ, 'ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ...' ਕਰਨ ਤੋਂ, ਜਪਣ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਸਿਮਰਣ ਦਾ ਅਰੰਭ ਹੈ। ਸਿਮਰਣ, ਇਸ ਧੁਨੀ ਤਕ ਪੁਜ ਕੇ ਹੀ ਮੁਕੰਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਰਥ - ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ..' ਕਰਨ, ਭਾਵ, ਉਸ ਦੀ ਸਿਫ਼ਤ ਸਲਾਹ ਜਾਂ ਜੱਸ ਕਰਨ ਦੇ ਤੁਲ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਵੀ ਇਸ ਕੰਮ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ। 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ..' ਦੀ ਧੁਨੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਹੀ, ਧੁਨੀ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਜੋ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ, ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ।

ਅਰਥ - ਉਹ ਜੋ 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ' ਹੈ, ਭਾਵ, ਜਿਸ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਉਹ ਅਜਬ ਪ੍ਰਭੂ, ਅਪਹੁੰਚ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਥਾਹ, ਭਾਵ, ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਉਹ 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ', ਅਜਬ ਪ੍ਰਭੂ, ਹੀ ਸਦਾ ਥਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ 'ਵਾਹ' ਸ਼ਬਦ, ਤਦ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਸੀਮ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨੀ, ਸਾਡੀ ਸਮਰਥਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਏ। ਇਹ 'ਵਾਹ' ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਕ ਧੁਨੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਮ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਇਸ ਧੁਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ 'wow' ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਧੁਨੀ ਹੀ ਹੈ। ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਗੁਰੂ/ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਇਤਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ ਕਿ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ਤੇ ਬਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ - 'ਤੇਰੇ ਕਵਨ ਕਵਨ ਗੁਣ ਕਹਿ ਕਹਿ ਗਾਵਾ ਤੂ ਸਾਹਿਬ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨਾ॥ ਤੁਮਰੀ ਮਹਿਮਾ ਬਰਨਿ ਨ ਸਾਕਉ ਤੂੰ ਠਾਕੁਰ ਉਚ ਭਗਵਾਨਾ॥' ਇਸੇ ਲਈ ਇਹੀ ਅਸਮਰੱਥਾ ਜਤਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਬਖਾਨ ਕਰਣ ਲਈ, ਧੁਨੀ ਰੂਪ ਸ਼ਬਦ, 'ਵਾਹ ਵਾਹ...' ਵਰਤ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਮਨ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਨੰਦ, ਵਿਸਮਾਦ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਅਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ, ਬਿਨਾਂ ਆਹਤ ਵਾਲਾ, ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ Sound produced without external force, ਸੁਹਾਵਣਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ, ਭਾਵ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ... ਕਰਕੇ, ਭਾਵ, ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - 'ਅਨਹਦ ਸਬਦਿ ਸੁਹਾਵਣੇ ਪਾਈਐ ਗੁਰ ਵੀਚਾਰਿ॥ ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਪਾਈਐ ਤਹ ਹਉਮੈ ਹੋਇ ਬਿਨਾਸੁ॥' 'ਅਨਹਦ' ਦਾ ਅਰਥ, ਉਹ ਧੁਨੀ ਹੈ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਜਾਏ, ਉਤਪੰਨ ਹੋਈ ਹੈ (Unstruck Divine Melody), ਅਤੇ

ਹਰ ਥਾਂ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਥਾਂ ਤੋਂ ਵੀ (even beyond space), ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ। ਇਹੀ 'ਵਾਹ' ਬ੍ਰਹਮ ਵੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਵੀ।

ਇਸ ਧੁਨੀ ਤਕ ਪੁਜਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਇਹੀ 'ਵਾਹ' ਦੀ ਧੁਨੀ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਇਕ ਵੇਰ ਉਸ ਨੂੰ 'ਵਾਹ' ਕਹਿ ਦੇਣ ਨਾਲ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਉਹ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਅਤੇ ਉਹ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਉਹ ਵੀ। ਉਸ ਗੁਰੂ ਨੂੰ 'ਵਾਹ ਵਾਹ' ਕਹੀ ਜਾਣ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਵੀ ਗਾਏ ਗਏ, ਉਸ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਅਨੰਦ, ਵਿਸਮਾਦ ਦੀ ਅਵੱਸਥਾ ਵੀ, ਕੁਝ, ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੁਥਾਜਗੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੈ, ਬਸ, ਉਸ ਗੁਰੂ ਨੂੰ 'ਵਾਹ' ਹੀ ਕਹੀਏ - 'ਵੇਮੁਹਤਾਜੁ ਵੇਪਰਵਾਹੁ॥ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਕਹਹੁ ਗੁਰ ਵਾਹੁ॥', ਪੰਨਾ ੩੭੬.

ਸਿਖ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਮਹਾਂਕਵੀ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ 'ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਵਿਚ 'ਵਾਹ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ 'ਅਦਭੁਤ ਅਚਰਜ' ਮੰਨੇ ਹਨ - 'ਵਾਹ ਨਾਮ ਅਚਰਜ ਕੋ ਹੋਈ। ਅਚਰਜ ਤੇ ਪਰ ਉਕਤਿ ਨ ਕੋਈ।' ਮਹਾਨਕੋਸ਼ - ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਰਤਨਾਕਰ ਦੇ ਮੁਖ ਕਰਤਾ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ 'ਮਨ ਬੁੱਧਿ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਧਨਯਤਾ ਯੋਗਯ ਕਰਤਾਰ' ਕੀਤੇ ਹਨ। 'ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਭੀ ਸਹੀ ਹੈ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਨਕੋਸ਼ ਵਿਚ 'ਵਾਹਗੁਰੂ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਮੁਖ ਜਾਂ Primary' ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ "ਵਾਹਗੁਰੂ' 'ਵਾਹ, ਵਾਹੁ, ਗੁਰ, ਗੁਰੂ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਿਆਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ, ਆਜੇਨੀ ਸੰਭਉ ਅਤੇ ਅਜੇਨੀ ਸੰਭਵਿਅਉ' ਤਿੰਨ ਪਾਠ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 'ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ' ਮੁਖ ਪਾਠ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਗੌਣ ਪਾਠ ਹਨ, ਇਵੇਂ ਹੀ 'ਵਾਹਗੁਰੂ' ਮੁਖ ਪਾਠ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਪਾਠ ਗੌਣ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਲਿਖਤ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਅਤੇ ਜਫਰਨਾਮਹ ਆਦਿ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ 'ਵਾਹਗੁਰੂ' ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਹ ਰੀਤਿ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਿੰਘ 'ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹ' ਆਖੇ, ਅਗੋਂ ਦੂਜਾ ਸਿੰਘ 'ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹ' ਬੋਲੇ।" (ਗੌਣ ਦਾ ਅਰਥ secondary ਹੈ।)

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ਹੈ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕਰੇ ਸੁ ਹੋਇ॥

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਵੈ ਕੋਇ॥

ਅਰਥ - ਉਹ, ਜੋ 'ਵਾਹੁ' ਹੈ 'ਵਾਹੁ' ਹੈ, ਅਜਬ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ/ਪ੍ਰਭੂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਵੀ ਉਹ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੀਤਿਆਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਹੀ ਤਾਂ ਕਰਤਾ ਹੈ।

ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ, ਭੱਟ ਗਯੰਦ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੩ ਤੇ, ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ! ਤੇਰਾ ਇਹ ਜਗਤ, ਤੇਰਾ ਬੜਾ ਵਡਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਹੀ ਚੰਨ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਹੈਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਵੀ ਰਿਹਾ

ਹੈਂ, ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਜਲ ਹੈਂ ਆਪ ਹੀ ਥਲ ਹੈਂ, ਤੂੰ, ਆਪ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਥੰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਉਸ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ - 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕਾ ਬਡਾ ਤਮਾਸਾ॥ ਆਪੇ ਹਸੈ ਆਪਿ ਹੀ ਚਿਤਵੈ ਆਪੇ ਚੰਦੁ ਸੂਰੁ ਪਰਗਾਸਾ॥ ਆਪੇ ਜਲੁ ਆਪੇ ਥਲੁ ਥੰਮ੍ਨ ਆਪੇ ਕੀਆ ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਾਸਾ॥ ਆਪੇ ਨਰੁ ਆਪੇ ਫੁਨਿ ਨਾਰੀ ਆਪੇ ਸਾਰਿ ਆਪ ਹੀ ਪਾਸਾ॥' ਫ਼ਿਰ, ਅਗੋਂ, ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ, ਸਾਧੂ ਜਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰੋ, ਭਾਵ, ਨਾਮ ਜਪੋ - 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੰਗਤਿ ਸਭੈ ਬਿਚਾਰਹੁ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕਾ ਬਡਾ ਤਮਾਸਾ॥' ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਵਿਚ 'ਵਾਹ', ਬ੍ਰਹਮ, ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਵਾਹ', ਗੁਰੂ/ਸਾਧੂ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਤਕ ਪੁਜਣ ਦਾ ਮਾਰਗ ਵੀ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰ-ਮੰਤਰ ਬਖਸ਼ ਕੇ, ਅਨਹੱਤ ਸ਼ਬਦ ਤਕ ਪੁਜਣ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਵੀ ਉਹੀ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ 'ਵਾਹ ਵਾਹ..' ਕਹਿਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਪੰਨਾ ੨੨੬ ਤੇ, ਇਹ ਸਚਾਈ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ - 'ਤਿਸ ਕਉ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਜਿ ਵਾਟ ਦਿਖਾਵੈ॥ ਤਿਸ ਕਉ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਜਿ ਸਬਦੁ ਸੁਣਾਵੈ॥ ਤਿਸ ਕਉ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਜਿ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਵੈ॥' ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਪੰਨਾ ੧੨੦੧ ਤੇ, ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਮਾਰਗ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਨੂੰ, ਹਰੀ ਦੇ ਜਨ, ਸੰਤ ਨੂੰ, ਇਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚਰਣ, ਮਲ ਮਲ ਕੇ, ਧੋਣ ਦੀ ਇਛਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਹੈ - 'ਕੋਈ ਆਵੈ ਸੰਤੋ ਹਰਿ ਕਾ ਜਨੁ ਸੰਤੋ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜਨੁ ਸੰਤੋ ਮੇਰਿ ਮਾਰਗ ਦਿਖਲਾਵੈ॥ ਤਿਸੁ ਜਨ ਕੇ ਹਉ ਮਲਿ ਮਲਿ ਧੋਵਾ ਪਾਉ॥' ਇਸੇ ਲਈ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਓਅੰ ਪ੍ਰਭੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਹੀ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ - 'ਓਅੰ ਸਾਧ ਸਤਿਗੁਰ ਨਮਸਕਾਰੰ॥ ਆਦਿ ਮਧਿ ਅੰਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰੰ॥..ਤੇਰੇ ਸੰਤਨ ਕੀ ਮਨੁ ਹੋਇ ਰਵਾਲਾ॥', ਅੰਕ ੨੫੦. 'ਓਅੰ' (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ) ਤੇ 'ਸਤਿਗੁਰ' ਤੇ ਸਾਧ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਹੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਥੇ 'ਸੰਤਨ' ਸ਼ਬਦ ਬਹੁਵਚਨ, plural ਹੈ। ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ੨੫੦ ਪੰਨੇ ਤੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੇਕਲਾ ਹੈ।

ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ, ਪੰਨਾ ੧੦੯੮ ਤੇ, ਸੰਤ/ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਸ ਦਿਓ, ਮੈਂ, ਆਪਣੀ 'ਮੈਂ' ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਨ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿਆਂ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦਸੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਹੀ ਚਲਦਾ ਰਹਾਂ - 'ਮੈ ਦਸਿਹੁ ਮਾਰਗੁ ਸੰਤਹੋ ਕਿਉ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਈਆ॥ ਮਨੁ ਅਰਪਿਹੁ ਹਉਮੈ ਤਜਹੁ ਇਤੁ ਪੰਥਿ ਜੁਲਾਈਆ॥' ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅਗਲੀ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਹੀ, 'ਵਾਹ' ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਮਾਰਗ ਵਜੋਂ ਵੀ ਦਸਿਆ ਹੈ।

ਅਰਥ - ਇਸ ਦੂਜੀ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਹੁਣ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸਿਫ਼ਤ ਸਲਾਹ ਕਰਨਾ, 'ਵਾਹ ਵਾਹ..' ਕਰਨਾ, ਭਾਵ 'ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ..' ਜਪਣਾ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਮਈ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅਧਿਆਏ ਹੈ, Step ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਮਈ ਨਾਮ ਦੀ ਪਉੜੀ ਤੇ ਚੜਨਾ, ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਨੂੰ ਹੀ, ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ, ਭਾਵ, ਗੁਰੂ-ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ਕੇ, ਭਾਵ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਹਰ ਇਸ਼ਾਰੇ, ਹਰ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਹੀ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਾਂ, ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਏ, ਹਰ ਪਾਸੇ ਵਰਸ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਇਹ ਧੁਨੀ ਤਾਂ ਸਭ ਪਾਸੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਪਰ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ, ਗੁਰੂ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਹੀ, ਇਹ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ - '**ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਸੈ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਏ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਿਰਲਾ ਕੋਈ ਜਨੁ ਪਾਏ॥**' ਕਿਉਂਕਿ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ, ਗੁਰੂ ਅਨੁਸਾਰੀ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ - '**...ਕੇ ਵਿਰਲਾ ਗੁਰਮਤਿ ਚਲੈ ਜੀਉ॥**' ਪੰਨਾ ੯੪. ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਰੇਡੀਓ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਟੀਵੀ ਸੈਂਟਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਾਰਤ ਹੋਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਤਾਂ ਪੁਲਾੜ, space ਵਿਚ ਹਰ ਥਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਬਗ਼ੈਰ ਸਹੀ ਰੇਡੀਓ, ਟੀਵੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ frequency ਤੇ intune ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਵੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨਹਤ ਨਾਦ ਮੌਜੂਦ ਤਾਂ ਪੂਰੇ ਸਪੇਸ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੀ ਹੈ ਪਰ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਗੁਰੂ/ਸਾਧੂ/ਸੰਤ/ਭਗਤ/ਜਨ (Intuned One) ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਸਦਕਾ '**ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ...**' ਨਾਮ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਮਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭਗਤ ਜਨ, Intuned Person ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੱਥ ਰਖੇ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਕਾਰਜ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਭਗਤ ਜਨ ਸਿਰ ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਰਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - '**ਜਉ ਸਾਧੂ ਕਰੁ ਮਸਤਕਿ ਧਰਿਓ ਤਬ ਹਮ ਮੁਕਤ ਭਏ॥**', ਪੰਨਾ ੨੧੪. ਇਹੀ ਸਚਿਆਈ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਦਿਤਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਦੋਹਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਗਤ ਦੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭਗਵੰਤ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸਿਧ ਹੋਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ - '**ਢੂੰਢਤ ਡੋਲਹਿ ਅੰਧ ਗਤਿ ਅਰੁ ਚੀਨਤ ਨਾਹੀ ਸੰਤ॥ ਕਹਿ ਨਾਮਾ ਕਿਉ ਪਾਈਐ ਬਿਨੁ ਭਗਤਹੁ ਭਗਵੰਤੁ॥**', ਅੰਕ ੧੩੭੭. ਚੇਤੇ ਰਹੇ, '**ਭਗਤਹੁ**' ਬਹੁਵਚਨ, plural ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਮੂਹ ਭਗਤਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਵਾਜਿਆ, Intuned ਭਗਤ ਇਹ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਤੀਜੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ '**ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ**' ਕਰਨਾ, ਭਾਵ, '**ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ...**' ਦਾ ਜਾਪ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫ਼ਤ ਸਲਾਹ ਹੈ, ਇਹ ਰਾਜ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕਰਣ ਨਾਲ, ਬੁਝਦਾ ਹੈ - '**ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਝੈ ਕੋਇ॥**', ਪੰਨਾ ੫੧੪.

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਹਰ ਵਕਤ, ਸੌਂਦਿਆ, ਜਾਗਦਿਆਂ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫ਼ਤ ਸਲਾਹ, ਇਸ '**ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ..**' ਦੀ ਧੁਨੀ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਣ ਰਾਹੀਂ, ਕਰਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਤ ਉਠ ਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਧੁਨੀ ਲਾ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਮਾਲਦੇ, ਚਿਤਾਰਦੇ, ਯਾਦ ਕਰਦੇ, ਭਾਵ ਸਿਮਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ, ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ, ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ, ਉਹੀ ਉਥੇ ਸੋਭਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ - '**ਸਉਦੇ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਉਚਰਹਿ ਉਠਦੇ ਭੀ ਵਾਹੁ ਕਰੇਨਿ॥ ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਜਿ ਨਿਤ ਉਠਿ ਸੰਮਾਲੇਨਿ॥**' ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੀ ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਡੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ.. ਰੂਪੀ ਸਿਫ਼ਤ ਸਲਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹੀ ਮਨੁਖ ਸੁੰਦਰ ਹਨ, ਜੋ '**ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ..**', ਭਾਵ, ਜੋ ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ... ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਨ - '**ਵਡਭਾਰੀਆ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਮੁਹਹੁ**

ਕਢਾਈ॥ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕਰਹਿ ਸੇਈ ਜਨ ਸੋਹਣੇ ਤਿਨ੍ ਕਉ ਪਰਜਾ ਪੂਜਣ ਆਈ॥...', ਪੰਨਾ ੫੧੪. ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਵਿਚ 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ', ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਵਾਹੁ' ਦਾ, ਗੁਰੂ, ਬ੍ਰਹਮ, ਪ੍ਰਭੂ ਵਜੋਂ ਬਿਆਨ ਆ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕਰਹਿ ਸੇ ਜਨ ਸੋਹਣੇ ਹਰਿ ਤਿਨ੍ ਕੈ ਸੰਗਿ ਮਿਲਾਇ॥', ਪੰਨਾ ੫੧੫, ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਜਨ ਦਾ ਹੀ ਸੰਗਿ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜੋ 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ', ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ... ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ, Intuned ਹੈ।

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕਰਮੀ ਪਾਈਐ ਆਪਿ ਦਇਆ ਕਰਿ ਦੇਇ॥

ਨਾਨਕ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਈਐ ਅਨਦਿਨੁ ਨਾਮੁ ਲਏਇ॥੧॥

ਅਰਥ - ਇਹ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ.. ਕਰਣ ਦੀ, ਭਾਵ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਰੂਪੀ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਆਪ ਦਇਆ ਕਰਕੇ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਇਹ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਨਾਮ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ... ਦਾ ਰਸ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮਨੁਖ ਨੂੰ, ਦਇਆ ਕਰ ਕੇ ਦੇ ਦੇਵੇ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਮੁਖ ਅੰਦਰ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਪ ਮੁਹਾਰਾ, ਚੋਅ ਪੈਂਦਾ ਹੈ - 'ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਸੁ ਆਪਿ ਹੈ ਆਖੇ ਹਰਿ ਰਸੁ ਹੋਇ॥ ਆਪਿ ਦਇਆ ਕਰਿ ਦੇਵਸੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਚੋਇ॥', ਪੰਨਾ ੪੧.

ਅਰਥ - ਤੀਜੇ ਨਾਨਕ ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ.. ਰੂਪੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ, ਗੁਰੂ-ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹੀ ਮਨੁਖ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ.. ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਨਾਮ ਜਪ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਆਖੇ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।੧।

ਜੇ ਮਨੁਖ, ਗੁਰੂ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹੀ, ਸਦਾ, ਇਹ 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ..' ਸਿਮਰਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਅਕਲ ਨਾਲ, ਚਲਣ ਵਾਲੇ, ਮਾਇਆ ਰੂਪ ਜ਼ਹਿਰ ਹੀ ਖਾ ਕੇ, ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਮਰਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਪੰਨਾ ੫੧੫ ਤੇ, ਫੁਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਹੈ - 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੁਰਮੁਖ ਸਦਾ ਕਰਹਿ ਮਨਮੁਖ ਮਰਹਿ ਬਿਖੁ ਖਾਇ॥'

ਸੋ ਇਹ 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ' ਦੀ ਧੁਨੀ ਹੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਧੁਨੀ ਸਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਸੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਇਹੀ 'ਅਨਾਹਤ ਸਬਦ' ਹੈ, 'ਅਨਹਤ ਨਾਦ' ਹੈ, ਬਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਭਗਤ, ਜਨ ਦੇ ਦੁਆਰਾ 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ' ਜਾਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ... ਨਾਮ ਜਪਾ ਕੇ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਆਉ ਜਪੀਏ ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ...।

